

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження аспіранта кафедри теорії музики і вокалу **Чжан Венлі «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром»**, поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань Освіта/Педагогіка, спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки.

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена тим, що сучасна мистецько-педагогічна освіта висуває підвищені вимоги до рівня професійної самостійності, аналітичної зрілості та здатності майбутнього викладача вокалу організувати власну творчу, навчальну й виконавську діяльність у змінних умовах освітнього процесу. Вокально-педагогічна практика переконливо свідчить, що ефективність підготовки фахівця значною мірою залежить від сформованості культури професійної самоорганізації, яка визначає здатність студента самостійно аналізувати художній матеріал, обирати інтерпретаційні рішення, керувати часом, регулювати власну мотивацію та відповідально ставитися до результатів особистої діяльності.

Потреба у формуванні культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу зумовлена тим, що це вищий рівень якості володіння всім комплексом умінь та здатностей до самостійного стратегічного планування та оперативного самоуправління власною навчально-творчою діяльністю, глибокої художньо-аналітичної рефлексії та успішної реалізації індивідуальної виконавської концепції камерно-вокального репертуару в умовах професійної відповідальності. Саме тому проблема формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром є наріжною та вимагає системного наукового вирішення. Її розв'язання сприятиме підвищенню рівня професійної зрілості, розвитку творчої ініціативи, усвідомленню власної відповідальності за результати педагогічної та виконавської діяльності, що відповідає стратегічним орієнтирам сучасної мистецької освіти.

Культура професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу має свою специфіку, зумовлену їхніми властивостями та особливостями процесу вокально-виконавської підготовки. Ця специфіка виражається, по-перше, в інтегративному характері діяльності викладача вокалу, який поєднує ролі

вокаліста-виконавця і педагога. Відповідно до цього, формування культури професійної самоорганізації у майбутніх викладачів вокалу вимагає не просто окремих педагогічних чи виконавських умінь, а їхньої системної єдності. Фахівець повинен уміти одночасно планувати власний творчий процес (як виконавець), аналізувати художній зміст (як інтерпретатор) та контролювати навчально-виховний процес під час роботи над вокальним репертуаром (як педагог). Концептуальні засади дослідження феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу ґрунтуються на парадигмі гуманістичної педагогіки. Ця парадигма розглядає культуру як системоутворюючий чинник професійного розвитку майбутніх викладачів.

Актуальність зазначеної проблеми підтверджується тим, що, попри посилену увагу науковців до питань професійної підготовки викладачів мистецьких дисциплін, формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу залишається недостатньо опрацьованим як у теоретичному, так і в методичному аспектах.

Аналіз наукової літератури методичного характеру показав, що проблема формування культури професійної самоорганізації засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром не стала предметом окремого дослідження, що викликає низку суперечностей:

- між зростанням вимог до професійної діяльності майбутніх викладачів вокалу та недостатньою сформованістю в них культури професійної самоорганізації як стрижневої якості вокаліста, що впливає на результативність як процесу їхньої вокальної та педагогічної діяльності;
- між переконливим декларуванням науковцями та педагогами-дослідниками важливості здатності вокаліста до самоорганізації у виконавській й педагогічній діяльності та відсутністю практико-орієнтованої дидактичної стратегії її формування;
- між необхідністю підвищення якості виконавської підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва в її спрямуванні на самостійну роботу з навчальним репертуаром та відсутністю спеціальної методики формування культури професійної самоорганізації.

Розв'язання визначених суперечностей, важливість і недостатня розробленість проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром».**

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність.

Метою дослідження визначено теоретичне обґрунтування, розроблення та експериментальну перевірку ефективності методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром. Для досягнення цієї мети здобувач Чжан Венлі здійснив глибокий аналіз наукових праць і теоретичних концепцій і узагальнив праці з широкого комплексу питань, пов'язаних із підготовкою здобувачів до вокально-виконавської й педагогічної діяльності.

Методологію дослідження становлять філософські концепції культури в її гуманістичному та людинотворчому вимірі, які визначають культуру як засіб саморозвитку, духовного вдосконалення та становлення особистості. Зазначені концепції окреслюють аксіологічні й антропологічні засади формування культури професійної самоорганізації майбутнього викладача вокалу та створюють світоглядну основу для подальшого педагогічного аналізу. Йдеться насамперед про ідеї античних мислителів (Сократ, Платон, Арістотель), у центрі яких – плекання людської душі (*paideia*), формування гармонійної й морально досконалої особистості. Значущими є погляди Цицерона на культуру як «*cultura animi*» – послідовне виховання духу та розуму.

До методологічних засад також належать філософські вчення Августина про свобідну волю та Томи Аквінського про гармонію душевної єдності; концепції мислителів Нового часу, які обґрунтовували культурну автономію особистості, її здатність до саморозвитку та морально-етичного вдосконалення (І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шиллер, Й. Гердер, В. Дільтей та ін.).

Важливу роль відіграють ідеї філософської антропології щодо розвитку та самореалізації людини (А. Гелен, Г. Плеснер), а також концепції самоорганізації (Л. Орбан). Значущим є внесок української національної філософії, у якій культура трактується як внутрішня духовна цінність, що формує національний характер і свідомість (Г. Сковорода, П. Куліш, М. Костомаров). Враховано також погляди українських мислителів (І. Франко, Леся Українка, В. Винниченко та ін.) щодо зв'язку культури з етикою, волею, прагненням до свободи та утвердженням особистості, здатної долати внутрішні обмеження й розвивати власну духовну самостійність.

Наукоємність дослідження підтверджується низкою застосованих теоретичних та емпіричних взаємоузгоджених методів. Теоретичні засади

дослідження феномену культури професійної самоорганізації ґрунтуються на сучасних концепціях гуманістичної педагогіки, які визначають її як системоутворюючий чинник професійного становлення особистості (Е. Еріксон, А. Маслоу, К. Роджерс, З. Фройд, Е. Фромм, К. Юнг та ін.). Важливим методологічним підґрунтям є наукові підходи, що трактують педагогічну культуру як синтез духовного, інтелектуального й діяльнісного досвіду (І. Зязюн, О. Рудницька, Н. Миропольська, В. Кремень, І. Бех, Л. Масол).

У дослідженні також враховано психологічні чинники розкриття індивідуальності на рівні культури (О. Гончарова, Ю. Колісник-Гуменюк, Л. Мартиненко), положення про культуру педагогічного мислення як основу морально-ціннісних орієнтирів, емпатійності та творчого потенціалу (В. Балтремус, М. Голубєва, М. Лісовий), концепти «культури педагогічного мовлення» (В. Авраменко, Н. і В. Антонюки, Т. Боляк, Т. Калюжна), «культури професійної діяльності» (В. Захарова), «культури професійного саморозвитку» (С. Білозерська, Ю. Запорожцева, Шингоф, 2021), «професійної педагогічної культури» (В. Буряк; В. Захарова, 2023; І. Пальшкова, 2011; Р. Михайлишин, 2012). Для осмислення специфіки розвитку умінь самоорганізації у професійній діяльності враховано праці Н. Мирончук та С. Яценко, а також методологічні засади музичної освіти, репрезентовані працями О. Ребрової, О. Отич, С. Шипа.

Теоретичні методи – аналіз, порівняння, узагальнення філософських, психологічних, педагогічних, мистецтвознавчих і музично-педагогічних джерел – для уточнення змісту та розкриття сутності поняття «культура професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу», визначення методологічних засад і теоретико-методичного забезпечення її формування; теоретичне моделювання – для визначення компонентної структури феномену «культура професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу», обґрунтування критеріїв і показників оцінювання рівнів її сформованості, а також для побудови процесуальної моделі формування умінь і навичок самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром; наочне моделювання — для схематичного представлення компонентної структури та методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу.

У процесі діагностичного та формувального експериментів було застосовано комплекс емпіричних методів, зокрема педагогічне спостереження, анкетування, тестування, виконання творчих завдань, а також експертне оцінювання результатів теоретико-аналітичної та виконавсько-інтерпретаційної діяльності магістрантів. Зазначені методи дали змогу всебічно простежити

динаміку розвитку культури професійної самоорганізації здобувачів, виявити зміни в рівнях сформованості її структурних компонентів та оцінити ефективність запропонованих педагогічних умов. Для статистичної обробки отриманих результатів і підтвердження їхньої достовірності використано методи обчислення середніх величин та визначення значущості різниці між показниками контрольної й експериментальної груп за формулою кутового перетворення – φ^* -критерієм Фішера.

Список використаних джерел охоплює 203 позиції, серед яких 42 – іноземними мовами. До нього увійшли праці з філософії, естетики, етики, культурології, музичної психології, психофізіології, нейропсихології, педагогіки мистецької освіти та вокальної педагогіки. Ці джерела присвячені проблемам художньо-ціннісних орієнтацій здобувачів, розвитку їхніх особистісних і професійних якостей, а також формуванню готовності до усвідомленої, структурованої та рефлексивної професійної діяльності. Саме така широта теоретичних підходів забезпечила необхідне методологічне підґрунтя для розкриття сутності культури професійної самоорганізації та створення науково обґрунтованої методики її формування засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром.

Апробація результатів дослідження здійснена на 12 міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації, виклад матеріалу та його оформлення здійснено відповідно до вимог, що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Загальний обсяг роботи – 273 сторінки, з яких основного тексту – 190 сторінок.

У вступі розкрито актуальність дослідження, мету, завдання, об'єкт, предмет, методи, методологія і теоретичні основи дослідження, наукова та практична новизна.

У першому розділі представлено теоретичні засади формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, зокрема – визначено поняття «культура професійної самоорганізації». Визначено сутність феномену культури професійної самоорганізації як інтегративної професійно-особистісної якості. Сформовано її структуру, що включає когнітивно-аксіологічний, прогностично-діяльнісний та творчо-виконавський компоненти. Кожен з визначених компонентів виконує специфічну функцію: когнітивно-аксіологічний формує ціннісні орієнтири та знання про саморегуляцію; прогностично-

діяльнісний забезпечує планування, самоконтроль та оперативне прийняття рішень; а творчо-виконавський інтегрує художню рефлексію та здатність до глибокої інтерпретації, що є критично важливим для роботи над камерно-вокальним репертуаром.

Доведено, що самостійна робота, усвідомлена як засіб, забезпечує синтез теоретичних знань із практичними навичками самоорганізації, що є необхідною передумовою для подальшої розробки методичних засад (предмет дослідження). Уточнено, що самостійна робота над репертуаром виступає не тільки формою навчальної діяльності, а й ключовим засобом формування культури професійної самоорганізації. Її сутність полягає в активізації внутрішніх механізмів самоуправління (планування, самоконтролю, рефлексії) у процесі виконавської підготовки. Обґрунтовано специфіку самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром, який слугує ідеальним освітньо-організаційним для формування навичок самостійної роботи, що полягають основі культури професійної самоорганізації. З'ясовано, що самостійна робота над ним вимагає свідомого управління та саморегуляції, що безпосередньо розвиває прогностично-діяльнісний компонент культури професійної самоорганізації та необхідність глибокої художньо-аналітичної рефлексії та індивідуальної інтерпретації (творчо-виконавський компонент) не дозволяє студенту покладатися лише на зовнішній контроль викладача.

У другому розділі – «Методологічні засади формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу», представлено обґрунтування наукових підходів, що формують методологічну базу, а саме: праксеологічного, особистісно орієнтованого, фасилітативного та герменевтичного підходів. Особистісно орієнтований підхід підкреслює важливість особистісної внутрішньої мотивації майбутніх викладачів вокалу до самостійної роботи та активної співпраці з викладачем у процесі навчання. Практиологічний підхід сприяє формуванню чітких патернів самостійної роботи, що дозволяє підвищити рівень професійної підготовки студентів-вокалістів. Фасилітативний підхід забезпечує індивідуалізацію навчального процесу, що позитивно впливає на розвиток самоорганізації, критичного мислення та творчих здібностей. Особливе значення для вокально-педагогічного профілю мають особистісно-орієнтований підхід, що надає психолого-педагогічне підґрунтя для розуміння саморуху та індивідуальної траєкторії саморозвитку студента, та герменевтичний підхід, який є необхідним для творчої інтерпретаційної діяльності вокаліста. Таким чином, синтез цих підходів забезпечив наукову

строгість та міждисциплінарність дослідження, дозволивши розробити методичні засади, які системно впливають на всі структурні компоненти феномену.

Проведене дослідження засвідчило, що реалізація обраних наукових підходів та принципів забезпечує якісну організацію самостійної роботи студентів-вокалістів, орієнтує її на професійне самовдосконалення та сприяє формуванню усвідомленого ставлення до цінності майбутньої вокально-педагогічної діяльності. Запропонована методологічна стратегія дає змогу послідовно спрямувати наступні етапи наукового пошуку на розробку й обґрунтування педагогічних умов, організаційних форм і методичних засобів формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу в процесі самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром.

У *третьому розділі* дослідження представлено зміст і результати експериментально-дослідної роботи з формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерним репертуаром. Обґрунтовано методику діагностики рівнів сформованості культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, зокрема – визначено критерії оцінювання структурних компонентів досліджуваного феномена та чотирьох рівнів сформованості в здобувачів культури професійної самоорганізації.

Представлено процедуру діагностування та результати констатувального діагностичного зрізу; інтерпретовано отримані результати та схарактеризовано головні проблеми в галузі формування в майбутніх викладачів вокалу культури професійної самоорганізації. Головними методами діагностування слугували анкетування, тестування, завдання на самостійну й творчу діяльність, бесіди й самозвіти респондентів, педагогічне спостереження, узагальнення оцінок незалежних експертів.

За даними констатувальної діагностики було з'ясовано, що в цілому рівень сформованості культури професійної самоорганізації на початку експериментальної роботи був недостатній: більша частка здобувачів у обох групах опинилася на нижчому – незадовільному та на задовільному рівнях; достатнього та високого рівнів сформованості вокально-виконавської майстерності досягла значно менша частка респондентів.

Представлено сутність формувального експерименту, спрямованого на перевірку висунутих у дослідженні теоретичних припущень, що здійснювався в чотири етапи. Дані, отримані наприкінці формувального експерименту,

засвідчили, що вищого рівня в ЕГ досягли на 15,4% респондентів більше, чим у першому зрізі, а в КГ їх кількість зросла тільки на 6,1 %. На достатньому рівні в ЕГ було виявлено зростання кількості здобувачів на 26,8%, у КГ - на 9,6%. На задовільному рівні кількість респондентів, порівняно з результатами констатувального зрізу, в ЕГ зменшалася на 10,7 %, тоді як в КГ — лише на 5,4 %. Відповідним чином, на нижчому рівні в ЕГ їх кількість зменшилася на 31,5%, а в КГ - тільки на 10,4 %.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* здійснено цілісний науковий аналіз проблеми формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром; розкрито сутність феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, визначено його компонентну структуру, що складається з когнітивно-аксіологічного, прогностично-діяльнісного, творчо-виконавського компонентів; розглянуто камерно-вокальний репертуар як освітньо-організаційний простір для формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу; розроблено методику формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, яка містить комплекс взаємопов'язаних методів, засобів та технологій, серед яких: фасилітативні бесіди, семінар-конференції, комплекс творчих завдань на заняттях з курсу виконавської майстерності (вокал), організація/участь в інноваційних перформативних формах, арт-практиках; визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу; обґрунтовано критерії та показники рівня сформованості культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу.

Уточнено сутність понять: культура, професійна самоорганізація, самостійна робота над камерно-вокальним репертуаром та ін.

Удосконалено науково-теоретичну базу для формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, методику підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва в українських мистецько-педагогічних закладах вищої освіти.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в застосуванні методики діагностики організаційних та самоорганізаційних умінь, методів і педагогічних умов формування культури професійної самоорганізації в освітній процес підготовки майбутніх викладачів вокалу. Використання

запропонованої методики має високий потенціал та перспективність у процесі підготовки магістрантів мистецько-педагогічних ЗВО до самостійної роботи на навчальним репертуаром (зокрема, творами камерно-вокального жанру), формуванні вмінь вдумливого та рефлексивно-оцінного опрацювання виконавського репертуару із спрямуванням на поглиблене усвідомлення форми та змісту художнього твору. Перспективним є використання окремих елементів розробленої методики під час проведення спеціалізованих тренінгів із запобігання стресам та професійному вигоранню, а також практикумів з психоемоційної підготовки до сценічно-виконавської діяльності. Крім того, ці елементи можуть бути інтегровані у формати концертів-лекцій та різноманітних арт-івентів для активізації рефлексивних механізмів та підвищення культури здоров'я майбутніх викладачів вокалу.

Повнота викладених матеріалів у публікації. Основні результати дисертації висвітлено у 9-ти публікаціях, виданих українською та англійською мовами, з яких 3 статті – у наукових фахових виданнях України, одна з яких у співавторстві, 2 - одноосібні, та 6 – апробаційного характеру, 2 з яких у співавторстві.

Дисертаційне дослідження представлено кафедрі повторно, оскільки за результатами попереднього обговорення було окреслено низку концептуальних та методичних недоліків:

1. Потребувало уточнення обґрунтування актуальності та наукової новизни, оскільки не всі аспекти проблеми були висвітлені у повному обсязі.
2. Методичні засоби були описані недостатньо розгорнуто, що створювало труднощі у відтворенні запропонованої методики на практиці.
3. Початкові результати діагностики були подані узагальнено, тому виникала потреба у глибшому кількісному й якісному аналізі вихідних показників.

Дисертант ґрунтовно доопрацював зауваження, висловлені під час попереднього представлення роботи, зокрема усунув концептуальні та структурні недоліки першого варіанту рукопису, що забезпечило методичну цілісність, логічну послідовність і відповідність сучасним вимогам до дисертаційних досліджень.

Під час повторної експертизи виявлено незначні редакційні недоліки – зокрема, окремі стилістичні неузгодженості та потреба в чіткішому окресленні

формулювань у деяких підрозділах. Вони не порушують цілісності наукового викладу й можуть бути усунуті в процесі подальшого доопрацювання тексту.

Зауваження стосувалися наступного:

1. У додатках бажано подати перелік та доступні посилання на музичні фрагменти, які слугували основою для аналітичної та експериментальної роботи, що сприятиме кращому розумінню логіки проведених досліджень.
2. З огляду на складність і багаторівневий характер оцінювання рівнів сформованості компонентів культури професійної самоорганізації, доцільно подати у додатках узагальнену схему або таблицю, яка наочно відображатиме відповідність між компонентами, критеріями, показниками та методами діагностики. Такий візуальний інструмент полегшить сприйняття логіки дослідження й забезпечить цілісне розуміння системи оцінювання рівнів сформованості досліджуваного феномену.

ВИСНОВОК

У дисертаційному дослідженні представлено теоретичне обґрунтування та запропоновано нове розв'язання проблеми формування культури професійної самоорганізації засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром. Зміст дисертації відповідає зазначеній меті. Отримані результати засвідчили вирішення поставлених у дослідженні завдань. Основні положення дослідження мають наукову новизну й практичну значущість. Загальний обсяг роботи та її структура відповідають вимогам, що сформульовані відповідно до вимог щодо порядку присудження ступеня доктора філософії. Зміст, сутність методичного контенту повністю відповідають спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Апробація результатів дослідження здійснена на 11 міжнародних науково-практичних конференціях. Основні результати дисертації висвітлено у 9-ти публікаціях, виданих українською та англійською мовами, з яких 3 статті – у наукових фахових виданнях України, одна з яких у співавторстві, 2 - одноосібні, та 6 – апробаційного характеру, 2 з яких у співавторстві.

Дисертаційна робота Чжан Венлі на тему «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта, педагогіка, є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, відповідає чинним п.п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44).

Дисертація Чжан Венлі обговорювалася на розширеному засіданні кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» 20 жовтня 2025 р. (протокол № 5).

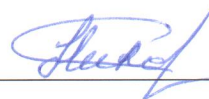
За результатами обговорення прийнято рішення рекомендувати дисертацію Чжан Венлі за темою: «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Головуючий засідання кафедри,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри
музичного мистецтва і хореографії

Людмила СТЕПАНОВА

експерт доктор педагогічних наук, професор,
професор, кафедри музичного
мистецтва і хореографії

Галина НІКОЛАЇ

експерт, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного
мистецтва і хореографії

Тетяна ОСАДЧА

учений секретар кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музичного мистецтва і хореографії

Наталія БАТЮК

